

**СУТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ ПІДРИЄМСТВА
СУЩНОСТЬ И ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ
ПОЛИТИКИ ПРЕДПРИЯТИЕ**

ESSENCE AND FORMING OF INNOVATIVE POLICY OF PIDRIEMSTVA

У статті вивчається сутність інноваційної політики підприємства. Досліджуються теоретичні основи, принципи та складові планування інноваційної політики. Окремим блоком розглядається формування інноваційної політики як складової інноваційного менеджменту та система фінансового забезпечення інноваційних процесів.

Ключові слова: *інноваційна політика, планування, нововведення, ресурси, інноваційна діяльність.*

В статье изучается сущность инновационной политики предприятия. Исследуются теоретические основы, принципы и составляющие планирования инновационной политики. Отдельным блоком рассматривается формирование инновационной политики как составляющей инновационного менеджмента и система финансового обеспечения инновационных процессов.

Ключевые слова: *инновационная политика, планирование, нововведения, ресурсы, инновационная деятельность.*

Essence and basic conceptions of planning of innovative policy of enterprise is studied in the article. Theoretical bases, principles and component planning of innovative policy, are probed. A separate block is examine forming of innovative policy as a constituent of innovative management that system of the financial providing of innovative processes.

Key words: *innovative policy, planning, innovation, resources, innovative activity.*

Вступ. В сучасних умовах ринкової економіки інноваційна політика підприємств є рушійною силою конкурентоспроможності товару та забезпечені умов попиту на нього. Найбільшого успіху досягають підприємства у яких інноваційна діяльність та впровадження нової продукції є безперервним процесом управління інноваційною активністю.

Перспективний розвиток інновацій на підприємстві потребує розробки і впровадження відповідної програми щодо інноваційної політики. Ця політика, на нашу думку, має формуватися на основі стратегічних цілей та вирішенні тактичних задач економічної політики розвитку підприємства.

Проблема інноваційної політики підприємств в сучасній економічній науці приділяється велика увага. Про це свідчить значна кількість опублікованих літературних джерел, проводяться дискусії на інтернетовських форумах. Серед науковців, що досліджували і вивчали проблему управління інноваційною політикою на підприємстві: А.Н. Романов, Т.П. Данько, П.С. Зав'ялов, Р.А. Фатхудинов, В.Г. Мединський, В.О. Василенко, Л.І. Федулова та інші.

На даному етапі розвитку виробничих процесів підприємств недостатньо здійснено розробку методології формування та планування інноваційної політики. Тому питання сутності та формування інноваційної політики підприємства є досить актуальним.

Постановка завдання. Конкурентність ринкового середовища в Україні відіграє важливу роль для впровадження інноваційних процесів в межах конкретних підприємств. Науково-технічний прогрес визначає всі сторони функціонування суб'єктів підприємницької діяльності. У випадку недостатньої уваги до інноваційної діяльності підприємство може зменшити свій сегмент ринку і понести значні фінансові втрати. Тому одним із важливих завдань є розробка інноваційної політики, яка забезпечить підвищення ефективності виробництва за рахунок створення та випуску принципово нової продукції відповідно до ринкових вимог.

Метою дослідження є визначення сутності інноваційної політики та розгляд основних концепцій даної політики підприємства за допомогою діалектичного методу.

Результати. Після завершення Другої світової війни протягом усього післявоєнного періоду промислово розвинуті країни прагнули сприяти прискоренню науково-технічного прогресу і, в першу чергу, використанню його результатів у всіх областях економічного і громадського життя. Як самостійний напрямок державної політики цілеспрямоване стимулювання нововведень, так звана інноваційна політика, остаточно сформувалась лише наприкінці 60-х –на початку 70-х років. Термін «інноваційна політика» вперше був використаний у доповіді «Charpie» («Технологічні нововведення: управління та умови здійснення»), підготовленій Міністерством торгівлі США у 1967 році. Зміст поняття «інноваційної політики» з самого початку не був точно визначений, тому в різних країнах воно тлумачилось по-різному.

Інноваційна політика, в широкому розумінні, поєднує науку, техніку, економіку, підприємництво та управління. В свою чергу інноваційна політика підприємства як наука сформувалась на основі вимог практичної економічної діяльності суспільства у зв'язку з необхідністю переходити на інтенсивний шлях розвитку через обмеженість виробничих ресурсів і необмеженість зростаючих потреб суспільства.

Таким чином, предметом дослідження інноваційної політики підприємства є підприємницька діяльність, виробництво, та не виробництво взагалі, а впровадження нововведень у виробничі процеси. Інноваційна політика –це своєрідна програма, яка розробляє черговість впровадження інновацій в залежності від наявності ресурсів та поставлених завдань. Основне завдання інноваційної політики є забезпечення узгодження якісних та кількісних зв'язків всіх компонентів інноваційної діяльності.

Російський вчений В.Г. Мединський досліджуючи інноваційну діяльність підприємств визначив, що «інноваційна політика підприємства визначається управлінням підприємства і його науково-технічними підрозділами, а також

цілей інноваційної стратегії і механізмів підтримки пріоритетних інноваційних програм та проектів підприємства».[5]

«Головне в інноваційній політиці організацій –формулювання основної мети розробки інновації, визначення терміну її проведення, оцінка результатів у вигляді конкретних практичних цілей, скорочення термінів впровадження нової продукції.» такої думки дотримується канд. техн. наук, проф. В.Г. Шматко.[1]

Колектив науковців визначали, що «інноваційна політика –наука і система практичного регулювання (управління) нововведеннями у суспільстві в умовах конкретного підприємства ».[7]

Згідно думки Федулової Л.І.-«інноваційна політика –це складний, не позбавлений ризику, процес, перебіг якого визначається багатьма чинниками: технічними, фінансовими, економічними».[8]

«Інноваційна політика – це довгострокова стратегія узгодженого розвитку науки і виробництва в інтересах держави, національного капіталу і наукового співтовариства, а також діяльність, що пов'язана з реалізацією цієї стратегії для цілеспрямованого створення, освоєння у виробництві і просування на ринок техніко-технологічних, організаційно-економічних та управлінських нововведень» - такої думки дотримувався науковець Недашківській М.М.[6]

Узагальнюючи вище наведені дефініції, ми вважаємо, що інноваційна політика підприємства –це складова економічної політики підприємства, яка забезпечить його конкурентоспроможність у довготривалому періоді і включає в себе розробку інноваційної стратегії та рішення тактичних завдань щодо реалізації попиту споживачів на нову продукцію.

Успішно реалізована інноваційна політика забезпечує постійний зв'язок між всіма етапами впровадження інновацій, погоджує дії різних служб підприємства, що безпосередньо приймали участь в інноваційному процесі (служби НІОКР, маркетингу, виробничого відділу, фінансових служб). Методологія розробки інноваційної політики на підприємстві включає в себе ряд послідовних етапів та здійснюється належним чином (рис.1). Найбільш вагомими є: дослідження попиту на продукцію підприємства, визначення

ємності ринку і перспектив його розвитку; дослідження ринку необхідних ресурсів; планування та формування інноваційної діяльності; комплексний аналіз ефективності впровадження нововведень і пов'язаних з ними ризиків.

Панування інноваційних процесів дає можливість змоделювати і обрати найбільш оптимальний варіант інноваційної стратегії розвитку підприємства. Мета формування і планування інноваційної політики – це об'єднання всіх учасників проекту на виконання комплексних робіт для досягнення кінцевого результату. При цьому потрібно враховувати такі фактори: складність нової продукції, обумовлено технологією, яка значно впливає на техніко-економічні показники виробництва; необхідність розрахунку фінансових збитків (прибутку) в перехідний виробничий період і здійснення пошуку додаткових джерел фінансування; вміння визначати кількісні втрати при впровадженні виробництва нової продукції у зв'язку з незавантаженістю виробничих потужностей при відпрацюванні технологічних процесів; заміна конструкторсько-технологічної документації в процесі переходу на виробництво нового асортименту продукції, що певним чином впливає на термін і витрати підготовки виробництва; динаміка змін питомої ваги використання матеріальних та трудових ресурсів і, як наслідок підвищення собівартості в період налагодження випуску нових видів продукції після освоєння нових технологій, що значно ускладнює планування виробництва; необхідність обліку на період оновлення, адаптації виробництва до нових технологічних процесів і швидке здобуття навичків робітниками підприємства при виконанні нових операцій.

Оскільки інноваційна діяльність значно відрізняється від серійного виробництва, традиційні методи планування не можуть забезпечити коректних показників за плановий та фактичний періоди. Отже при плануванні інноваційної політики використовуються як загальні підходи до планування, так і специфічні. На наш погляд, основними принципами планування є:

-*ціленаправленість*, коли визначають не тільки головну ціль, а й ряд підцілей, а прийняті рішення оцінюються з точки зору їх оптимального співпадіння;

-*системності*, при цьому інноваційний процес розглядають як складну динамічну систему, що включає в себе взаємопов'язанні елементи. Це дає можливість розглядати інноваційний процес за допомогою динаміки та економіко-математичних моделей;

-*невизначеності*, враховуються систематичні і випадкові фактори, які впливають на процес, причому ігнорування випадкових факторів знижує достовірність аналізу;

-*адаптивності*, що передбачає можливість підприємства сприйняти те чи інше нововведення;

-*надійності*, що передбачає облік не тільки підвищених норм використання різносторонніх ресурсів в процесі інноваційної діяльності, але й утворення страхового запасу ресурсів, які брали участь у процесі на випадок виникнення непередбачуваної ситуації.

Планування інноваційної політики є важливою складовою інноваційного менеджменту. Отже, ефективне планування можливе тільки за певних умов:

- товар повинен бути диференційованим – винятковим (унікальним у своєму роді), який надає споживачу певні переваги;

- *потужна маркетингова орієнтація* – направленість нововведень на ринок та споживачів;

- *глобальна концентрація товару* – задумка і розробка нового товару з самого початку повинні передбачати та орієнтуватися на міжнародний ринок;

- *інтенсивний початковий аналіз* – ще перед початком розробки потрібно провести досконале та поглиблене техніко-економічне обґрунтування і відповідне надання фінансових і кадрових ресурсів;

- *чітке формулювання концепції* – перелік конкретних завдань, вибір основного ринку;

- *структурний план засвоєння* – перехід від стратегічного маркетингу до плану операційного маркетингу(ціни, плани реалізації);

- *міжфункціональна координація* – взаємозв'язок функцій всіх ланок підприємства при досягненні заданої мети;

- *підтримка керівництва* – замість прямого втручання потрібна спеціальна структура підтримки інноваційної політики, ресурси и правильне ведення процесу;

- *привабливість ринків* –цей фактор спонукає до успіху, але не може компенсувати слабкі сторони процесу;

- *попередній відбір* – успіх та невдачу можливо передбачити, тому що процес попередньої оцінки дозволяє попередити наслідки некоректних рішень;

- *контроль за ходом розробки*;

- *доступність ресурсів* –для успіху проекту необхідно мати в наявності кадрові та фінансові ресурси, які потрібно розглядати як інвестиції, а не витрати;

- *роль фактору часу* –джерело конкурентних переваг –швидкий вихід на ринок без втрат якості;

-*багатоступіневість процедури* –розробка повинна проводитись поетапно згідно календарного графіку.

Важливу роль у формування інноваційного розвитку відіграє система фінансового забезпечення, а саме утворення необхідних фінансових ресурсів.

В Україні протягом декількох років у підприємства перераховували кошти до Інвестиційного фонду, які використовувались неефективно і значна частка їх була втрачена.

Для багатьох вітчизняних підприємств джерелом фінансування інноваційного процесу служать власні кошти, оскільки взяти довгострокові кредити непросто і практично неможливо. Але цих коштів , як правило бракує, від чого страждає якість інноваційного процесу. Таким чином, стає зрозуміло, що необхідність розробки і реалізації власної інноваційної політики назріла. Головне, що вона повинна передбачити прозору схему фінансування

інноваційних проєктів, яка полягає в тому, що гроші повинні переводитись на рахунки підприємств під конкретні інноваційні програми, а не на інновації загалом. Це прогресивна форма, яка вимагає створення відповідної фінансової структури – українського банку реконструкції та розвитку, а також інноваційного й інформаційного центрів, інноваційної біржі для зосередження інноваційних пропозицій і попиту. Це допоможе цивілізовано працювати в ринкових умовах на міжнародному рівні, що посилить глобалізацію підприємств України та прискорить її інтеграцію в світову економіку.

Враховуючи підписані міжнародні угоди, щодо вступу України в СОТ, наші підприємства повинні мати змогу конкурувати з підприємствами розвинутих ринкових країн. Європейські країни постійно поглиблюють інноваційні процеси і забезпечують високий рівень конкурентоспроможності власних підприємств.

Висновки. Розробка інноваційної політики підприємства є актуальною враховуючи вступ України до Світової організації торгівці та поглиблення інтеграції в світову економіку.

На нашу думку, інноваційна політика підприємства – це складова економічної політики підприємства, яка забезпечить його конкурентоспроможність у довготривалому періоді і включає в себе розробку інноваційної стратегії та рішення тактичних завдань щодо реалізації попиту споживачів на нову продукцію.

Формування ефективного плану інноваційного розвитку можливо лише на базі основних принципів з урахуванням певних умов. Складність планування інноваційної політики обумовлюється його багатостороннім характером та безпосередньою участю різних служб підприємства. Зокрема, визначенням ресурсів, пануванням інноваційної діяльності, вибором нововведень і формуванням системи їх впровадження.

Інноваційний розвиток підприємства потребує грошових коштів. Це вимагає створення відповідної фінансової структури – українського банку реконструкції

та розвитку, а також інноваційного й інформаційного центрів, інноваційної біржі для зосередження інноваційних пропозицій і попиту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко В.О., Шматко В.Г. Інноваційний менеджмент// К-2005
2. Економічний часопис. Науковий журнал// № 9-2004
3. Кошкин Л.И., Хачатуров А.Е., Булатов И.С. Менеджмент на промышленном предприятии// Москва-2000
4. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент// К-2007
5. Медынский В.Г. Инновационный менеджмент//Москва-2002, «Инфра - М»
6. Сухоруков А.І., Данілов О.Д., Недашківській М.М., Сухорукова О.А. Управління інноваціями // К-2003
7. Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І., ткачук І.Г. Економіка і організація інноваційної діяльності// К-2004
8. Федулова Л. І. Інноваційна економіка//К-2006, «Либідь».

Надійшло до редколегії 29.02.08 р.

Стаття рекомендована до друку

д.е.н., проф. Мартиненко В.П.